

ЕКОНОМІКА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 336.662:330.142.211.4

Левченко Н.М.,
д. держ. упр., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Воробйова І.О.,
Запорізький національний технічний університет

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛADOVA СТРАТЕГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Levchenko N.M.,
doctor of state administration, assoc. prof., head of department
of accounting and audit
Vorobyova I.O.
Zaporizhzhia national technical university

DEPRECIATION POLICY AS A COMPONENT OF THE STRATEGY OF THE ENTERPRISE ACTIVITY

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку підприємництва важливими завданнями є вирішення проблемних питань щодо проведення радикальної, послідовної та комплексної амортизаційної політики. Практика свідчить, що гнучка амортизаційна політика держави й окремих підприємств є одним з основних факторів відновлення економічного зростання в умовах інвестиційної кризи, спаду виробництва й інфляції. Проте до тепер цілеспрямована державна амортизаційна політика в Україні відсутня і, як наслідок, на рівні підприємств система амортизації розглядається як другорядна у розв'язанні завдань відтворювального характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці науково-методичних засад управління процесом відтворення основних засобів та з'ясуванню ролі амортизаційних політики у його фінансовому забезпеченні присвячені роботи багатьох вчених-економістів, а саме: А.А. Безуглого, З.Н. Борисенко, В.О. Вишневського, В.І. Гринчуцького, В.Є. Козак, М.І. Крупки, О.Є. Кузьміна, О.О. Орлова, Ю.М. Стадницького та ін. Проте, незважаючи на значну кількість наукових напрацювань, низка завдань теоретико-методичного забезпечення обґрунтованого формування амортизаційної політики підприємства розроблена не досить повно, а тому вимагає уточнення та розвитку.

Постановка завдання полягає в системному дослідженні взаємозв'язку амортизаційної політики підприємства зі стратегією його діяльності й обґрунтування шляхів її оптимізації з метою створення умов більш повної реалізації відтворювальної функції амортизації, забезпечення ефективного та сталого функціонування підприємства в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формуючи амортизаційну політику підприємства, необхідно насамперед чітко з'ясувати її сутність та відмінності між категоріями знос і амортизація, які сьогодні досить часто несправедливо ототожнюються.

В економічній літературі під амортизацією розуміють об'єктивний економічний процес поступового відшкодування вартості основних засобів у період їх функціонування у виробництві з метою відшкодування до моменту закінчення строку експлуатації [1, с.33-34]. Такий підхід ґрунтується на визначенні терміну амортизації на законодавчому рівні, що представлено в П(С)БО 7 «Основні засоби» і Податковому кодексі України (далі ПКУ) [9, п.п.14.1.3; 5, п.4]. Водночас знос основних засобів – це втрата ними первинних фізичних і моральних характеристик під впливом сил природи, старіння та знецінення [6, с.153-156].

Виходячи з вищевикладеного, під амортизаційною політикою підприємства слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на оптимальне поєднання методики нарахування амортизаційних відрахувань з метою забезпечення нормального режиму відтворення основних засобів. Проте аналіз досліджень наукових праць засвідчує відсутність єдиного підходу до трактування сутності даного поняття (табл.1).

На нашу думку, основою трактування поняття «амортизаційна політика» має стати відтворювальний підхід, за яким під амортизаційною політикою підприємства слід розуміти сукупність заходів по визначенню

методики формування амортизаційного фонду та спрямування його ресурсів на забезпечення нормального режиму відтворення основних засобів у відповідності до обраної підприємством стратегії діяльності. Відтак, формування амортизаційної політики стає окремим напрямом фінансової роботи на підприємстві, оскільки сума амортизаційних відрахувань є впливовою складовою на собівартість продукції, доходи підприємства і відповідно на результативність його діяльності.

Таблиця 1

Трактування поняття амортизаційна політика різними науковцями

№ п/п	Автор	Визначення
1	Виговська Н.Г. [4, с.59]	Амортизаційна політика - це складова частина загальнодержавної політики формування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власних засобів, що реінвестуються у виробничу діяльність
2	Яремко І.Й. [11, с.76]	Амортизаційна політика – це цілеспрямована діяльність підприємства з вибору й застосування одного з можливих (законом дозволених) методів амортизації з метою максимізації обсягу власних фінансових ресурсів протягом амортизаційного періоду
3	Борисенко З.Н. [2, с.3]	Амортизаційна політика - це процес розробки норм і правил нарахування амортизації, встановлення порядку використання амортизаційного фонду
4	Бубенко П.Т [3, с.126]	Амортизаційна політика – це політика підприємства щодо вибору відповідних методів амортизації основних фондів і нематеріальних активів, а також забезпечення цільового використання амортизаційних відрахувань, зниження бази оподаткування, створення власних інвестиційних ресурсів тощо
5	Овод Л.В. [7, с.66]	Амортизаційна політика підприємства - це вибір і оптимальне поєднання способів, правил і методики нарахування та обліку амортизації, встановлення порядку використання амортизаційних відрахувань для відтворення основних фондів відповідно до умов господарювання і амортизаційної політики держави

Отже, основним критерієм відбору методів нарахування амортизації є досягнення оптимального співвідношення між величиною амортизаційних відрахувань і їх впливом на цінову конкурентоспроможність продукції підприємства. Підприємству слід враховувати, що ринкові ціни на його продукцію можуть не витримати амортизаційного «перевантаження». Так, на початковому етапі бізнесу при збільшенні суми амортизаційних відрахувань, за умов незначних обсягів прибутку, необхідним заходом стає збільшення ціни на продукцію, що веде (в умовах конкуренції) до зниження попиту на продукцію (рис.1).

Рис. 1. Взаємозв'язок методів амортизації із стадією життєвого циклу бізнесу

Джерело: [5, с. 280-284]

Характерним для другої та частково третьої стадії життєвого циклу є зниження витрат на виробництво та зростання попиту. У кінці стадії має бути досягнутий максимальний прибуток. У цей період спостерігається стабільність отримання грошей та їх інтенсивне витрачання на розширене відтворення основних промислово-виробничих засобів. Тож, на даній стадії більш доцільним є

застосування прискорених методів амортизації: прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного.

Остання чверть третьої стадії відзначається зниженням продажу у зв'язку з насиченням ринку, зниженням прибутку на одиницю продукції. У цей час необхідно здійснювати пошук шляхів для переходу на нові виробни, що потребує додаткових вкладень у розвиток і відновлення основних промислово-виробничих засобів.

На четвертій стадії життєвого циклу бізнесу відбувається гальмування відновлення основних промислово-виробничих засобів. Тож, більш доцільно застосовувати пропорційні методи нарахування амортизації [5, с.280 - 284].

Таким чином, обираючи амортизаційну політику, потрібно дотримуватись певної послідовності дій щодо її формування (рис. 2):

- по-перше, чітко визначити стратегію діяльності підприємства;
- по-друге, керуючись ст.144 ПКУ, визначити об'єкти нарахування амортизації. Умовою віднесення об'єкта до основних засобів є очікуваний термін їх корисної експлуатації, який повинен перевищувати один рік або операційний цикл, якщо він відрізняється від року;
- по-третє, визначитись з класифікацією груп ОЗ у відповідності до ст.145.1 ПКУ;
- по-четверте, встановити у відповідності до ст.14.1.19 ПКУ вартість ОЗ, що підлягає амортизації. Вартість об'єкта, яка амортизується залежить від оцінки, переоцінки, встановлення ліквідаційної вартості та витрат на поліпшення основних засобів. При цьому підприємство має самостійно визначити ліквідаційну вартість об'єкта основних засобів, виходячи з припущення про можливу суму коштів, яку підприємство сподівається отримати від реалізації або ліквідації об'єкта основних засобів по закінченню строку його корисного використання;
- по-п'яте, встановити критерії визначення очікуваного терміну корисного використання ОЗ. Відомо, що важливими моментами при формуванні амортизаційної політики на підприємствах, яким оперує норма пп. 14.1.138 ПКУ є «очікуваний термін корисного використання (експлуатації)». Водночас жоден діючий нормативний акт не містить будь-яких алгоритмів або критеріїв визначення цього терміну. Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби», він має встановлюватись підприємством самостійно з урахуванням умов та інтенсивності експлуатації, морального зносу та інших факторів. Проте серед практиків дотепер ведуться активні дискусії щодо варіантів його встановлення.

Зокрема, перший варіант визначення очікуваного терміну корисного використання ґрунтується на накопиченому досвіді підприємства при експлуатації подібних активів.

Другий варіант – ґрунтується на визначенні терміну корисного використання згідно з технічними документами, що додаються до придбаного об'єкта основних засобів (якщо такі дані в них містяться). Однак і цей варіант не є ідеальним, оскільки він не враховує специфіку експлуатації одного і того ж об'єкта в різних умовах.

Третій варіант – ґрунтується на визначенні терміну корисного використання з урахуванням галузевих особливостей шляхом розробки класифікатора із глибокою деталізацією об'єктів ОЗ [8].

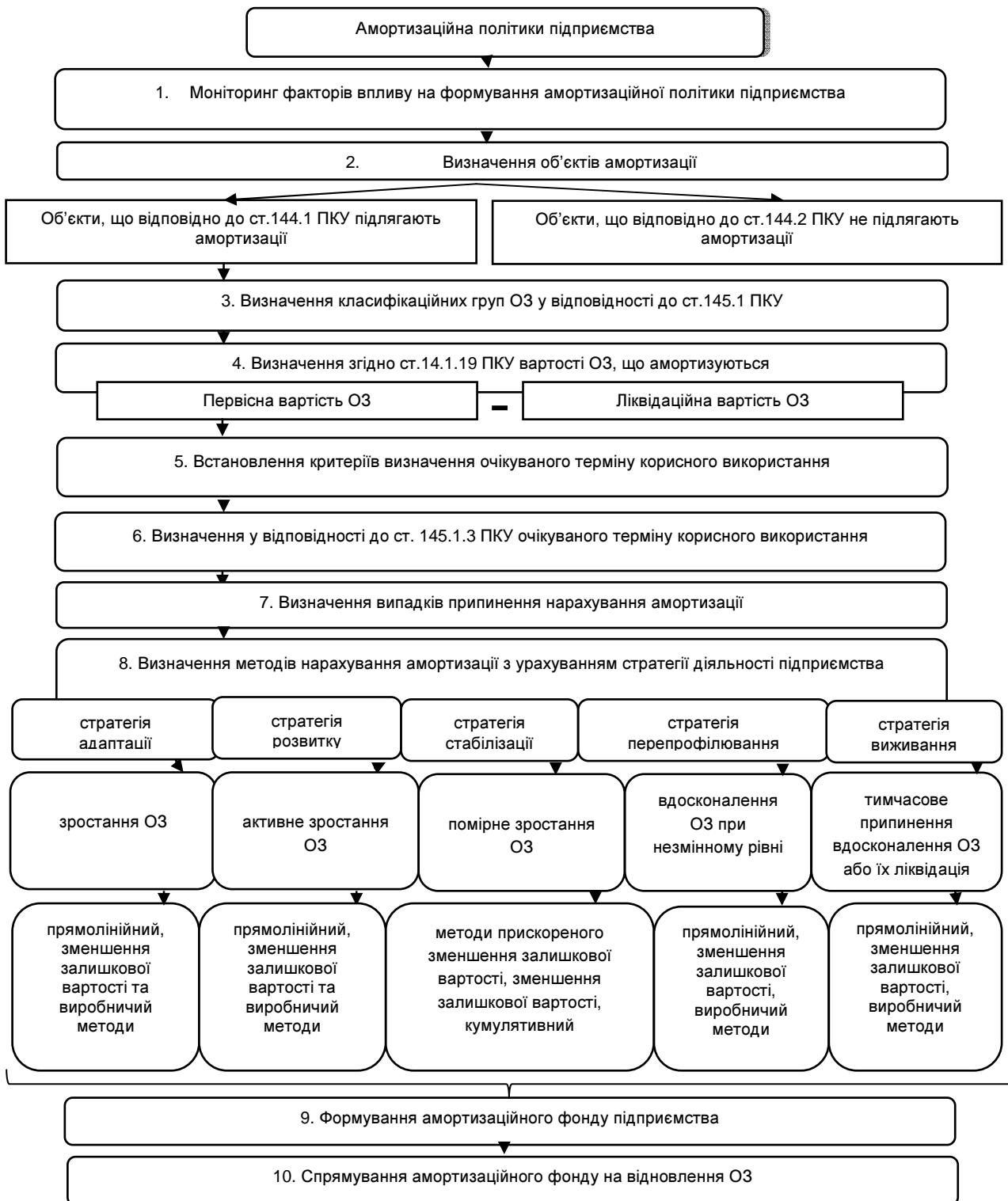
Останній - ґрунтується на визначенні терміну корисного використання у відповідності до пункту 145.1 статті 145 ПКУ. Цей варіант, здавалось би, є найпростішим, однак, незважаючи на простоту, подібні терміни не можуть враховувати специфіку окремого об'єкта основних засобів, не кажучи вже про умови його використання і моральний знос.

Зазначимо, що проблема визначення терміну корисного використання основних засобів не нова і полягає не стільки в чисто технічному способі його визначення, скільки в науковій (економічній) обґрунтованості. Чим коротший термін служби, тим вища норма амортизації - необхідно швидше відтворювати основні засоби і тому більшу частину їх вартості у вигляді амортизації слід включати до собівартості продукції, що призводить до її збільшення. Чим триваліше термін, тим нижче норма амортизації, більший період відшкодування зносу і, отже, менше можливостей для своєчасного використання новітніх технічних досягнень. А це, звичайно, збільшує масштаби морального знецінення необоротних активів.

Підводячи підсумок вищевикладеному, слід зазначити, що фізично можливий термін служби ОЗ не може бути основою для визначення терміну корисного використання та відповідно норм амортизації. Він повинен визначатися, виходячи з економічно доцільного терміну служби, який може бути менше фізично можливого [10, с. 297-306], але в будь-якому випадку не бути менше від мінімального допустимого строку, чітко регламентованого для кожної групи ОЗ пунктом 145.1 статті 145 ПКУ.

На наступному етапі мають бути визначені випадки припинення нарахування амортизації.

І основним етапом формування амортизаційної політики має стати вибір методу нарахування амортизаційних відрахувань в залежності від обраної стратегії діяльності підприємства. Згідно П(С)БО 7, зарахувавши об'єкт до складу основних засобів, підприємство має право нарахувати амортизацію за одним з п'яти методів: прямолінійним, виробничим, кумулятивним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості. Тож, саме обрана підприємством стратегія діяльності має бути взята за основу при виборі методу нарахування амортизації.

Рис. 2. Послідовність формування амортизаційної політики підприємства

Джерело: авторська розробка

Якщо підприємством обрана стратегія адаптації бізнесу на ринку, то перед керівництвом стоїть завдання збільшення ОЗ, а отже найбільш оптимальними методами нарахування амортизації за такої стратегії є прямолінійний, зменшення залишкової вартості та виробничий методи. Аналогічні методи є оптимальними і при обранні підприємством стратегії розвитку, оскільки вона передбачає активне збільшення ОЗ.

Водночас стратегія стабілізації бізнесу передбачає помірне зростання ОЗ і вимагає на зміну методів нарахування амортизації на методи прискореного зменшення залишкової вартості, зменшення залишкової вартості та кумулятивний.

Стратегія перепрофілювання характеризується вдосконаленням ОЗ при незмінному їх рівні, а отже оптимальними методами нарахування слід визнати прямолінійний, зменшення залишкової вартості та виробничий методи.

Для стратегії виживання характерними є тимчасове припинення вдосконалення ОЗ або їх ліквідація, отже найбільш доцільним є застосування прямолінійного, зменшення залишкової вартості та виробничого методів.

Отже, визначальними критеріями обрання методів нарахування амортизації та формування амортизаційної політики мають стати обрана стратегія діяльності підприємства та у відповідності до неї визначений очікуваний термін корисного використання основних засобів.

Звідси обрана підприємством амортизаційна політика має бути спрямована на:

- забезпечення системою амортизації (методами та нормами амортизації) повного відображення величини зносу і, відповідно, об'єктивної величини перенесеної вартості основних фондів на витрати виробництва;

- формування об'ємних параметрів амортизаційного фонду у відповідності з об'єктивними процесами зношування основних фондів (з врахуванням як фізичного, так і морального зносу), відновлювальної вартості основних фондів;

- створення системою платіжно-розрахункових відношень повної можливості надходження амортизаційних відрахувань промисловому підприємству у складі грошової виручки від реалізації продукції (забезпечення умов надходження амортизаційних відрахувань в обіг підприємства);

- створення системи збереження, страхування, резервування, накопичення та цільового направлення амортизаційних відрахувань;

- формування системи фінансового менеджменту, поточного та стратегічного планування витрачання амортизаційного фонду, що забезпечить спрямування його ресурсів на фінансування капітальних вкладень, відшкодування та накопичення основного капіталу.

Лише за таких умов амортизаційна політика відповідатиме обраній стратегії діяльності підприємства та може бути визнана оптимальною.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, проаналізувавши етапи формування амортизаційної політики підприємства, можна дійти висновку, що вибір амортизаційної політики залежить від цілей, які ставить керівництво щодо управління підприємством. Основними критеріями вибору амортизаційної політики мають стати стратегія розвитку підприємства та очікуваний термін корисного використання основних засобів.

Література

1. Бондар М.І. Амортизація необоротних активів: облік та оподаткування / М.І. Бондар, В.В. Бабіч // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1(55). – С. 33-34.
2. Борисенко З.Н. Амортизационная політика : монографія / З.Н. Борисенко. – Киев : Наукова думка, 1993. – 386 с.
3. Бубенко П.Т. Амортизація і відновлення основних фондів житлово-комунальних підприємств : монографія / П.Т. Бубенко, В.І. Титяєв, О.В. Димченко. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 126 с.
4. Виговська Н.Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи. - Житомир. ЖІТІ, 1998. – 59 с.
5. Котова М.В. Вибір оптимального методу нарахування амортизації за бухгалтерським обліком для підприємств промисловості / М.В. Котова // Труды Одесского политехнического университета. – 2009. – № 2. – С. 280–284.
6. Мороз Ю.Ю. Моніторинг стану і розвитку амортизаційної політики в сільськогосподарських підприємствах / Ю.Ю. Мороз // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – С. 153-156.
7. Овод Л.В. Сутність амортизаційної політики та її складові елементи / Л.В. Овод // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 5. – Ч. 2. – Т. 1. – С. 64-68.
8. Платонова І.А. Проблеми обліку основних засобів в Україні [Електронний ресурс] / І.А. Платонова. – Режим дос тупу: <http://intkonf.org/platonova-ia-problemi-obliku-osnovnih-zasobiv-v-ukrayini/>
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 10.Скрипник М.І. Економічний зміст амортизації основних засобів та пробема її нарахування в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки / М.І. Скрипник, Н.П. Похільюк // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія : Економіка і управління. – 2013. – Вип. 25. – С. 297-306.

References

1. Bondar, M.I. (2011), "The depreciation of non-current assets: account and taxation", *Visnyk ZhDTU*, no. 1(55), pp. 33-34.

2. Borysenko, Z.N. (1993), *Amortyzatsionnaia polytyka* [The depreciation policy], monograph, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine, 386 p.
3. Bubenko, P.T. (2010), *Amortyzatsiia i vidnovlennia osnovnykh fondiv zhytlovo-komunalnykh pidpriemstv* [Depreciation and capital maintenance of housing and utility enterprises], monograph, KhNAMH, Kharkiv, Ukraine, 126 p.
4. Vyhovska, N.H. (1998), *Udoskonalennia obliku amortyzatsii: stan, problemy, perspektyvy* [Rationalization of depreciation accounting: state, problems, prospects], ZhITI, Zhytomyr, Ukraine, 140 p.
5. Kotova, M.V. (2002), Choosing the optimum amortization charge method, according to cost-accounting, for industrial enterprises, *Trudy Odesskoho polytekhnicheskoho unyversyteta*, no. 2 (18), pp. 280-284.
6. Moroz, Yu.Yu. (2010), "Condition monitoring of development of depreciation policy in agricultural enterprises", *Visnyk ZhDTU*, no. 2(52), 153 p.
7. Ovod, L.V. (2003), "Essence of depreciation policy and its building blocks", *Announcer of the Technological university of Podillya*, no. 5, part 2, Vol. 1, p. 66.
8. Platonova, I.A. "Problems of accounting for fixed assets in Ukraine", available at: <http://intkonf.org/platonova-ia-problemi-obliku-osnovnih-zasobiv-v-ukrayini/>
9. Ofitsiyni portal Verkhovnoi Rady Ukrainy (2010), "The Internal Revenue Code of Ukraine from 02.12.2010 no. 2755-VI", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
10. Skrypyuk, M.I. (2013), "Economic substance of depreciation of fixed assets and problems of its extra charge in the conditions of the socially oriented market economy", *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnolohichnoho universytetu transportu. Ser.: Ekonomika i upravlinnia*, issue 25, pp. 297-306
11. Yaremko, I.I. (2003), *Znos i amortyzatsiia neoborotnykh aktyviv - instrument otsinky kapitalu pidpriemstva* [Depreciation and amortisation of noncurrent asset is assessment tool of business capital: monograph], Novyi svit, Lviv, Ukraine, 76 p.

УДК 658

Прокопенко В.І.,
д.т.н., професор кафедри прикладної економіки
Бондаренко Л.А.,
асистент кафедри економіки підприємства
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

ОБҐРУНТУВАННЯ СКЛАДУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КАР'ЄРНИХ АВТОСАМОСКІДІВ

Prokopenko V.I.,
dr.sc.(techn.), professor of the department of applied economics
Bondarenko L.A.,
assistant of the department of economics business
SHEI «National mining university»

SUBSTANTIATION OF THE INNOVATIVE PROJECT FOR THE COMPETITIVENESS OF MINE DUMP

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток країни та окремих її суб'єктів неможливий без використання транспортних засобів. Автомобілебудування є потужною галуззю, яка забезпечує та формує зиски в інших видах економічної діяльності, котрі природно пов'язані з конкурентоспроможністю продукції. Як економічна категорія названа спроможність є результируючою комплексу чинників, що характеризують окрему продукцію, її положення на ринку та привабливість для споживача. В конкурентоспроможності продукції віддзеркалюється сприйняття споживачами результатів діяльності підприємства шляхом їх порівняння з конкуруючими пропозиціями та оцінки рівня задоволення споживчих потреб. Оскільки попит та пропозиція визначаються відповідно до певного моменту часу, то інноваційний проект з підвищення конкурентоспроможності продукції також набуває більшої актуальності для споживача або втрачає таку оцінку. Отже, керівництво